

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

DEPARTAMENT WYCHOWANIA I KSZTAŁCENIA INTEGRACYJNEGO

Warszawa, 09 marca 2020 r.

DWKI-WSPE.053.2.2020.JKP

Szanowna Pani,

w odpowiedzi na petycję, która wpłynęła do Ministerstwa Edukacji Narodowej 7 lutego 2020 r. w sprawie wprowadzenia standardów opieki dla dzieci z mutyzmem wybiórczym (dzieci z zaburzeniami lękowymi, które boją się mówić), uprzejmie informuję.

System oświaty w Polsce zapewnia każdemu dziecku/uczniowi, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi do których zaliczany jest np. mutyzm wybiórczy, wsparcie w rozwoju i edukacji na każdym etapie i poziomie.

Ministerstwo Edukacji Narodowej stwarza warunki organizacyjno-prawne¹ do kształcenia, wychowania i opieki pedagogicznej wszystkim dzieciom i młodzieży, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, o których mowa powyżej, we wszystkich typach i rodzajach przedszkoli, szkół ogólnodostępnych, integracyjnych lub specjalnych, a także w placówkach systemu oświaty.

Na bieżąco prowadzone są prace nad zmianami i opracowywaniem rozwiązań legislacyjno-organizacyjnych mających na celu zapewnienie ww. grupie dzieci/uczniów odpowiednich do ich potrzeb i możliwości psychofizycznych warunków rozwoju i edukacji już od momentu objęcia dziecka zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju, które organizowane są od chwili wykrycia niepełnosprawności², jak również w trakcie wychowania przedszkolnego i kształcenia w szkole.

Przepisy prawa oświatowego³ nie określają rodzaju niepełnosprawności dziecka będącej podstawą do wydania opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju. Nie określają także listy chorób czy dysfunkcji uzasadniających objęcie dziecka wczesnym wspomaganie rozwoju. To zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej wydając opinię o potrzebie

¹ Art. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2019 r. poz.1148, z późn. zm.).

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie *organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1635).

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 września 2017 r. w sprawie *orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1743) oraz ww. rozporządzenie w sprawie *organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci*.

wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, winien rozstrzygnąć, czy z posiadanej dokumentacji dziecka, np. wydanych przez specjalistów opinii, zaświadczeń oraz wyników badań psychologicznych, pedagogicznych i lekarskich, w sposób jednoznaczny wynika, że u dziecka wykryto niepełnosprawność.

Przy określaniu niepełnosprawności dziecka będącej podstawą do wydania opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, nie należy także bezwzględnie kierować się niepełnosprawnościami określonymi w przepisach rozporządzenia regulującego warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym⁴. Bowiern przepisy te określają dla jakich dzieci i młodzieży organizuje się w systemie oświaty kształcenie specjalne, co nie jest tożsame z wczesnym wspomaganie rozwoju.

Polski system oświaty zapewnia również, w szczególności m.in. możliwość dobrowolnego i nieodpłatnego korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, będącej jedną z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej przedszkola/szkoły/placówki systemu oświaty⁵.

Zapewnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej należy do kompetencji dyrektora danej jednostki systemu oświaty, który w porozumieniu z organem prowadzącym podejmuje decyzje m.in. dotyczące zatrudniania nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologów, pedagogów, logopedów, doradców zawodowych i terapeutów pedagogicznych, ustala formy udzielania tej pomocy, okres ich udzielania oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy będą realizowane z danym dzieckiem/ucznem⁶.

Dyrektor przedszkola, szkoły, placówki organizuje i zapewnia możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- a) uczniom, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, np. z mutyzmem wybiórczym uczęszczającym do tych jednostek systemu oświaty, zgodnie z rozpoznanymi potrzebami uczniów w tym zakresie;
- b) rodzicom uczniów;

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578, z późn. zm.).

⁵ Art. 1 pkt 5, art. 109 ust. 1 pkt 5 ww. ustawy - Prawo oświatowe, w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 r. poz. 1591, z późn. zm.).

⁶ § 20 ust. 5 i 6 ww. rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

c) nauczycielom.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana dzieciom i młodzieży w jednostce systemu oświaty polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w jednostce systemu oświaty, w celu wspierania potencjału rozwojowego i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana rodzicom uczniów i nauczycielom polega na wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy udzielanej uczniom.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest organizowana i udzielana we współpracy z:

- 1) rodzicami uczniów;
- 2) poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi;
- 3) placówkami doskonalenia nauczycieli;
- 4) innymi przedszkolami, szkołami i placówkami;
- 5) organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki uzgadnia z ww. podmiotami warunki tej współpracy.

Zatem, na poziomie lokalnym, w jednostce systemu oświaty, podejmowane są decyzje m.in. o sposobach zaspokajania potrzeb dzieci i młodzieży czy wymiarze godzin, które wynikają z rzeczywistych, rozpoznanych potrzeb, w tym dotyczące zatrudniania nauczycieli specjalistów. Blisko połowa szkół zatrudnia nauczycieli psychologów, pedagogów, logopedów, terapeutów pedagogicznych.

Przepisy prawa oświatowego umożliwiają objęcie dziecka/ucznia, odpowiednio zindywidualizowaną ścieżką obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego czy zindywidualizowaną ścieżką kształcenia⁷.

⁷ § 12 ww. rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach. Rozwiązanie to adresowane jest do uczniów nie posiadających orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego - możliwość organizacji wybranych zajęć w formie indywidualnej lub w mniejszej grupie dla m.in. uczniów niepełnosprawnych została zapewniona w ww. przepisach regulujących organizację kształcenia specjalnego.

Dotyczy to dzieci/uczniów mogących uczęszczać do przedszkola lub szkoły, ale które ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Ta grupa dzieci/uczniów może być objęta zindywidualizowaną ścieżką, o której mowa powyżej, na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, z której wynika potrzeba objęcia dziecka/ucznia pomocą w tej formie. Dziecko/uczeń może wówczas mieć organizowaną część zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych wspólnie z grupą/klasą, bądź indywidualnie.

Szczególnie ważnym zadaniem nauczycieli prowadzących zajęcia z dzieckiem/ucznikiem objętym zindywidualizowaną ścieżką jest podejmowanie działań ukierunkowanych na poprawę funkcjonowania dziecka/ucznia w szkole. Rozwiązanie to może mieć zastosowanie również w przypadku dzieci/uczniów z mutyzmem wybiórczym.

Od roku szkolnego 2017/2018 dyrektor przedszkola/szkoły, został zobowiązany przepisami prawa oświatowego do wskazania w arkuszu organizacji przedszkola/szkoły, godzin na realizację zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁸. Arkusz organizacji może być modyfikowany w każdym czasie tak, aby dyrektor przedszkola/szkoły mógł reagować na potrzeby dzieci i młodzieży w zakresie zapewnienia im pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zgodnie z potrzebami.

W celu zwiększenia dostępności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci/uczniów, którzy jej potrzebują, Minister Edukacji Narodowej określił w formie rozporządzenia⁹ wykaz zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz m.in. przez pedagogów, psychologów,

⁸ § 2 rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej:

- z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2017 r. poz. 703),
- z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. z 2019 r. poz. 639),

oraz § 17 rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej:

- z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2017 r. poz. 649, z późn. zm.),
- z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2019 r. poz. 502).

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1601).

logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych w przedszkolach, szkołach i placówkach. Przepisy te określają, jakie zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze prowadzone bezpośrednio z dziećmi/uczniami lub na ich rzecz są realizowane w ramach tzw. „pensum” przez nauczycieli pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych.

Określenie wykazu ww. zajęć w przepisach prawa wyszło naprzeciw postulatowi zgłaszanemu przez dyrektorów jednostek systemu oświaty, organów prowadzących oraz samych nauczycieli. Wskazanie zadań realizowanych w ramach pensum gwarantuje, że we wszystkich przedszkolach, szkołach i placówkach w ramach tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin nauczyciele specjaliści będą prowadzili tego samego rodzaju zajęcia. Powyższe regulacje obowiązują od 1 września 2018 r.

Kolejnym działaniem, które przekłada się na zwiększenie dostępności do pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i młodzieży, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, jest wprowadzenie od roku 2019 w podziale subwencji oświatowej dwóch wag na realizację działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej¹⁰. Wagi obejmują uczniów z kategorii dzieci i młodzież (wszystkich, a nie tylko objętych pomocą) w szkołach ogólnodostępnych realizujących obowiązek szkolny lub nauki. Naliczone środki mogą zostać wydatkowane m.in. na zatrudnienie w szkołach psychologów, pedagogów, logopedów czy terapeutów pedagogicznych.

W przepisach prawa oświatowego jednoznacznie wskazano również, że pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielają dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne¹¹. Zadania poradni zostały dookreślone w przepisach § 2 rozporządzenia *w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych*, do których należą:

- 1) diagnozowanie dzieci i młodzieży;
- 2) udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;

¹⁰ Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 grudnia 2018 r. *w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019* (Dz. U. z 2018 r. poz. 2446).

¹¹ Art. 2 pkt 3 ww. ustawy - *Prawo oświatowe*.

- 4) organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

W związku z tym, poradnie psychologiczno-pedagogiczne posiadają bardzo duży potencjał m.in. we wczesnym reagowaniu na zaburzenia emocji i zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

Jednocześnie przepisy prawa oświatowego zobowiązują nauczycieli do indywidualizowania¹² pracy z każdym uczniem, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, (z uwzględnieniem zaleceń zawartych np. w opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej), odpowiednio do indywidualnych potrzeb i możliwości edukacyjnych, rozwojowych oraz psychofizycznych tego ucznia. Indywidualizacja przejawia się m.in. w dostosowywaniu do potrzeb i możliwości ucznia działań edukacyjno-wychowawczych stosowanych w codziennej pracy z tym uczniem, na każdych zajęciach (obowiązkowych i dodatkowych) poprzez dostosowywanie treści, metod i form pracy oraz tempa zajęć.

Nauczyciel powinien umożliwić każdemu uczniowi, zatem również uczniowi z mutyzmem, wybór sposobów osiągania celów i metod zdobywania wiedzy oraz umiejętności poprzez dostosowywanie tempa zajęć, metod i form pracy. Indywidualizacja jest przede wszystkim sposobem pracy z każdym uczniem, w każdym oddziale i na każdych zajęciach.

W opinii Ministerstwa Edukacji Narodowej postulat zgłoszony przez Panią w petycji nie znajduje uzasadnienia, bowiem przepisy polskiego prawa oświatowego umożliwiają zapewnienie pomocy i wsparcia każdemu dziecku, w tym dzieciom/uczniom z mutyzmem wybiórczym.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji¹³ - instytucji podległej Ministerstwu Edukacji Narodowej – znajduje się szereg materiałów informacyjnych, z których mogą korzystać zarówno pracownicy przedszkoli, szkół, placówek jak i rodzice dzieci/uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z mutyzmem wybiórczym.

Z wyrazami szacunku

Joanna Wilewska
Dyrektor
Departament Wychowania i Kształcenia
Integracyjnego
/ – podpisany cyfrowo/

¹² Art. 44c ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2019 r. poz. 1481, z późn. zm.).

¹³ <https://www.ore.edu.pl/2017/11/specjalne-potrzeby-edukacyjne-materialy-do-pobrania/>